

Turkis

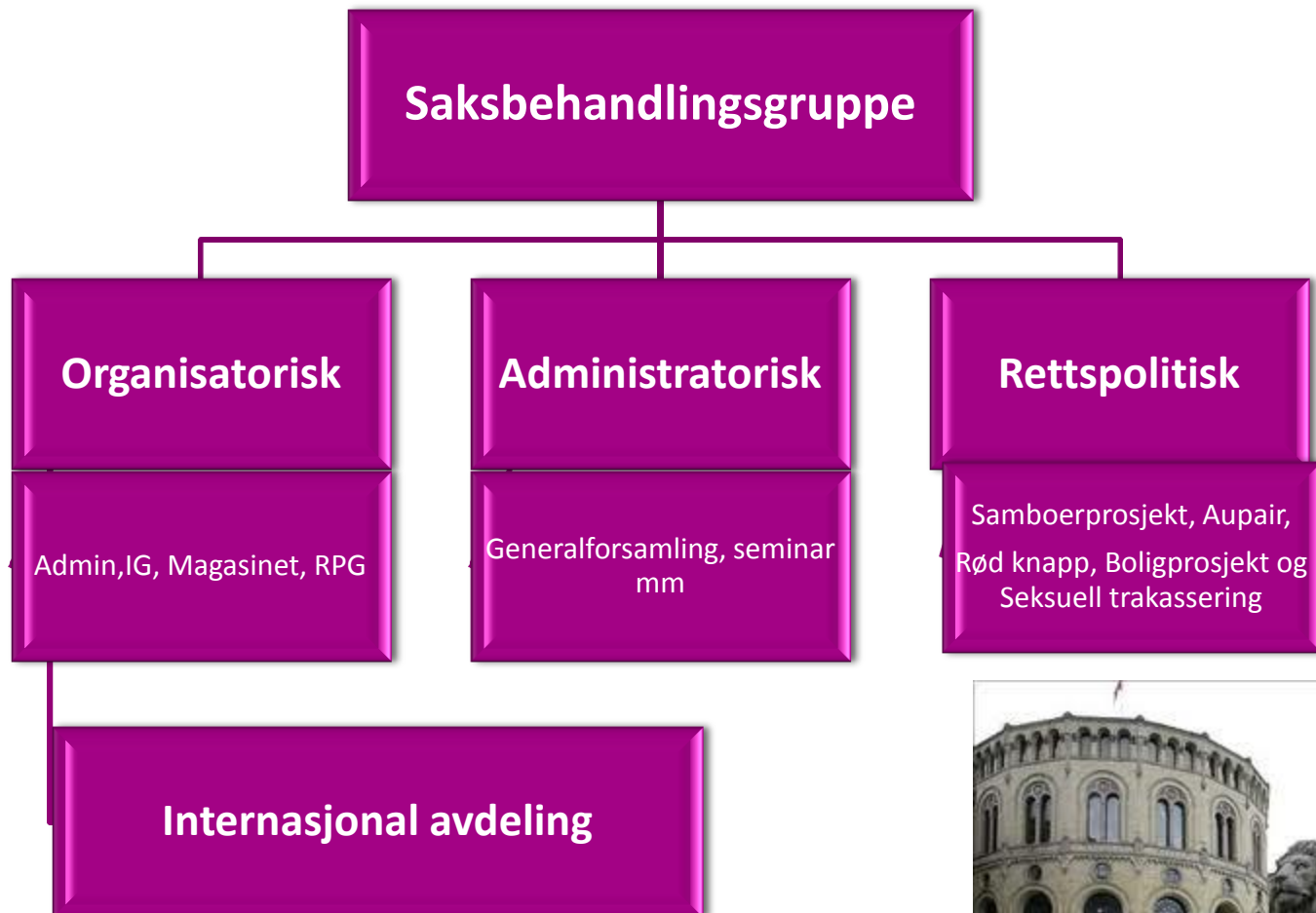
JURIDISK RÅDGIVNING
FOR KVINNER

28.11.14

JURK

- Vi gir gratis råd i juridiske spørsmål for kvinner, rettighetsinformasjon og driver rettspolitisk arbeid
- JURK er et politisk uavhengig studentrettshjelpstiltak som jobber for likestilling
- Organisasjonen drives av daglig leder, kontormedarbeider, fagrådgiver og saksbehandlere som er jusstudenter

Oppbygning

Læringskrav

Kunnskap

Studenten skal ha god kunnskap om:

- Formuesforholdet under ekteskapet, herunder reglene om ektefellers råderett, gjeldsansvar og gaveoverføringer.
- Fastlegging av eierforhold i ekteskap og samboerforhold
- Avtaler mellom ektefeller, herunder adgangen til å avtale alternative formuesordninger til ekteskapslovens normalordning, samt lemping av avtaler
- Oppgjørsreglene ved ekteskapets opphør, både når partene har felleseie og ved særerie
- Formuesforholdet mellom samboere, og det økonomiske oppgjøret ved samboerforholdets opphør
- Studenten skal ha kunnskap om:
- Vilkårene for ekteskapets inngåelse og oppløsning samt reglene om ektefellers underholdsplikt
- Hovedlinjer i lovvalsreglene (internasjonal privatrett)
- Hovedreglene om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og samværsrett

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

- Identifisere og drøfte familierettslige problemstillinger knyttet til avtaleinngåelse og delingsregler i livsfellesskap
- Analysere og avveie grunnleggende hensyn i den økonomiske familieretten
- Anvende familierettslige regler på praktiske situasjoner
- Formulere og formidle kunnskaper om familierettslige problemstillinger

Generell kompetanse

Studenten skal:

- Kunne anvende familierettslige kunnskaper i domstolene, advokatfirma og andre offentlige og private institusjoner som arbeider med familierett
- Ha forståelse for de særegne mellommenneskelige og etiske spørsmål som reiser seg i familieretten

Familierett

Ekteskap og samboerskap

Rettskilder

Lov om ekteskap av 4. juli 1991 nr 47

- Inngåelse av ekteskap
- Råderett under ekteskapet
- Separasjon og skilsmisse
- Gjennomføring av skifteoppgjør
 - Fordeling av verdier
 - Fordeling av de enkelte eiendeler

Forarbeider

Rettspraksis

- Særlig dommer fra Høyesterett

Formuesforholdet under ekteskapet

Læringskrav

Studenten skal ha god kunnskap om:

- *Formuesforholdet under ekteskapet, herunder reglene om ektefellers råderett, gjeldsansvar og gaveoverføringer*
- *Fastlegging av eierforhold i ekteskap og samboerforhold*

Formuesforholdet under ekteskapet

- Hovedregel: Fri rådighet over egne eiendeler, jf. el. § 31 (1)
- Inngåelse av ekteskap vil ikke endre rådigheten over egne eiendeler

Formuesforholdet under ekteskapet

Unntak:

- «*dersom ikke noe annet er bestemt*», jf. el. § 31 (1)
- El. § 32 (1): «*skriftlig samtykke*», «*felles bolig*»
- El. § 33 (2) : «*samtykke*», «*vanlig innbo*»
- El. §§ 32 og 33 (2):
 - Nektelse av samtykke
 - Samtykke kan ikke skaffes innen «rimelig tid»
- Dersom samtykke ikke har blitt innhentet: El. § 35

Formuesforholdet under ekteskapet

El. § 40: *«En ektefelle kan ikke stifte gjeld med virkning for den andre ektefellen hvis det ikke er særskilt hjemmel for det».*

Unntak 1: Ansvar utad

- «Særskilt hjemmel»
 - Representasjonsregelen i el. § 41

Unntak 2: Ansvar innad

- Særskilt grunnlag
 - Eksempelvis avtale

Formuesforholdet under ekteskapet

Hovedregelen:

El. § 50 (1): *Gaver mellom ektefeller må skje ved ektepakt for å være gyldige*

Unntak fra kravet om ektepakt:

El. §50 (1) 2 pkt: *Dette gjelder likevel ikke gaver som må anses som vanlige, og heller ikke gaver som består i pensjon, livsforsikring, livrente, føderåd eller lignende ytelser som sikrer den andre ektefellen.*

Læringskrav

Studenten skal ha kunnskap om:

- *«Avtaler mellom ektefeller, herunder adgangen til å avtale alternative formuesordninger til ekteskapslovens normalordning, samt lemping av avtaler*

Adgangen til å avtale annet enn lovens normalordning

- Ektefellene har adgang til å avtale alternativer til lovens normalordning (felleseie)
- Har først og fremst betydning ved oppløsning eller avslutning av forholdet:
 - Opphør ved skilsmisse
 - Opphør ved død

Adgangen til å avtale annet enn lovens normalordning

EI § 42:

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at det de eier eller senere erverver, skal være unntatt fra deling (særeie). En slik avtale kan også inngås med sikte på et forestående ekteskap.

Avtalen kan begrenses til å gjelde den ene ektefellens formue eller deler av den enes eller begge ektefellenes formue. Avtalen kan også gjøres tidsbegrenset eller betinget av at ektefellene ikke får felles livsarvinger.

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at særeie ikke skal gjelde ved oppgjør etter den ene ektefellens død. En slik avtale kan begrenses til bare å gjelde dersom en bestemt av ektefellene dør først. Den lengstlevende ektefellen kan velge å se bort fra begrensninger som nevnt i første og andre punktum hvis ikke noe annet er avtalt eller klart forutsatt.

Adgangen til å avtale annet enn lovens normalordning

El. § 44:

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at reglene om skjevdeling i § 59 første og/eller tredje ledd ikke skal gjelde ved et senere skifteoppgjør.

Avtalen kan begrenses til å gjelde den ene ektefellens formue eller deler av den enes eller begge ektefellenes formue. Avtalen kan også gjøres betinget av at skifte skjer etter et bestemt tidspunkt eller av at ektefellene får felles livsarvinger.

Avtalen kan også begrenses til å gjelde ved oppgjør etter en av ektefellenes eller en bestemt av ektefellenes død.

Adgangen til å avtale annet enn lovens normalordning

El. § 46 (1)

Avtaler mellom ektefeller etter reglene i §§ 42 til 44 kan oppheves eller endres ved ny ektepakt.

Begrensninger i avtalefriheten

- Ikke hjemmel for å avtale andre kombinasjoner og løsninger enn det loven tillater
- Ektepakten kan bli ansett ugyldig og ikke lagt til grunn i skifteoppgjøret, jf. Rt.1976 s. 501

Læringskrav

Studenten skal ha god kunnskap om:

- *Oppgjørsreglene ved ekteskapets opphør, både når partene har felleseie og ved særeie*

Verdifordeling

Lovens hovedregel

El. § 58 (1) 1.pkt

Ektefellenes samlede formuer skal som utgangspunkt deles likt etter at det er gjort fradrag for gjeld etter andre og tredje ledd (felleseie)

- Likedeling; felleseiet skal deles likt mellom partene
- El. § 60 om skjæringstidspunktet

Gjeldsavleggelse

Det ektefellene eier skal deles likt etter fradrag for gjeld, jf. el. § 58 (1)

Formål med reglene:

- Rettferdig resultat
- Beskytte kreditor

To situasjoner:

1. Felleseie, jf. el. § 58 (2)

2 Midler som skal holdes utenfor delingen, jf. el §58 (3)

Gjeldsavleggelse: hovedregel

El. § 58 (2)

En ektefelle som bare har formue som er felleseie, og som ikke holder midler utenfor delingen etter § 59, kan i sin del fullt ut gjøre fradrag for den gjelden han eller hun har

Illustrasjon av reglene:

Hovedregelen – fullt fradrag i felleseiet:

- X og Y er gift. De eier en bolig verdt 2 500 000 kroner sammen. Boligen er felleseie. 1 000 000 av boligens verdi er lån. De er ansvarlig for halve lånet hver. I tillegg har Y et forbrukslån på kr 100 000.

	X	Y
Bolig	1 250 000	1 250 000
Boliglån	- 500 000	-500 000
Forbrukslån		-100 000
Til likedeling	750 000	650 000
Verdier til hver	700 000	700 000

Gjeldsavleggelse: unntak

El. § 58 (3)

En ektefelle som har særeie, eller som holder midler utenfor delingen etter § 59, kan gjøre følgende fradrag for gjeld i formue som er felleseie:

***a.** Gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er felleseie, kan det kreves fullt fradrag for hvis ikke noe annet følger av bokstav b.*

Gjeldsavleggelse: unntak

El. § 58 (3)

En ektefelle som har særeie, eller som holder midler utenfor delingen etter § 59, kan gjøre følgende fradrag for gjeld i formue som er felleseie

b. Gjeld som ektefellen har pådratt seg ved ervert eller påkostninger av eiendeler som er særeie eller verdier som holdes utenfor delingen etter § 59, kan det bare kreves fradrag for når den totale verdien av særeie og skjevdelingsmidlene ikke er stor nok til å dekke gjelden. Tilsvarende gjelder gjeld som ektefellen har pådratt seg ved ervert eller påkostninger av eiendeler som er unntatt fra deling etter § 61 bokstav b eller c, eller ved utilbørlig atferd i forhold til den andre ektefellen.

Illustrasjon av reglene

Unntak: fradrag for særeiegjeld

- X og Y er gift. De eier en bolig verdt 2 500 000 kroner. Boligen er felleseie. 1 000 000 av boligens verdi er lån. De er ansvarlig for halve lånet hver.
- Y eier i tillegg en hytte som er hans særeie. Hytta er verdt 1 000 000 kroner. Det er 1 200 000 i gjeld på den.

	X	Y	Y særeie
Bolig	1 250 000	1 250 000	1 000 000
Boliglån	- 500 000	- 500 000	- 1 000 000
Særeiegjeld		- 200 000	
Til likedeling	750 000	550 000	
Verdier til hver	650 000	650 000	

Gjeldsavleggelse: unntak

El. § 58 (3)

En ektefelle som har særeie, eller som holder midler utenfor delingen etter § 59, kan gjøre følgende fradrag for gjeld i formue som er felleseie:

c. For annen gjeld kan det kreves fradrag for en forholdsmessig del.

Illustrasjon av reglene

Unntak: “annen gjeld”

- X og Y er gift. De eier en bolig verdt 2 500 000 kroner. Boligen er felleseie. 500 000 av boligens verdi er lån. De er ansvarlig for halve lånet hver.
- Y eier i tillegg en hytte som hun arvet under ekteskapet. Hytta er verdt 500 000 kroner. Y har studielån på kr 300 000.

	X	Y	Y skjevdeling
Bolig	1 250 000	1 250 000	
Boliglån	- 250 000	- 250 000	
Netto	1 000 000	1 000 000 (2/3)	500 000 (1/3)
Studiegjeld		- 200 000 (2/3)	- 100 000 (1/3)
Til likedeling	1 000 000	800 000	
Verdier til hver	900 000	900 000	

Formuesposter som ikke skal
være gjenstand for likedeling

Skjevdeling

El. § 59 (1)

Verdien av formue som klart kan føres tilbake til midler som en ektefelle hadde da ekteskapet ble inngått eller senere har ervervet ved arv, eller ved gave fra andre enn ektefellen, kan kreves holdt utenfor delingen.

- **Tre skjevdelingsposter**

1. Midler som en ektefelle hadde før ekteskapet ble inngått
2. Midler som stammer fra arv (gitt under ekteskapet)
3. Midler som stammer fra gave (gitt under ekteskapet) fra andre enn ektefellen

Skjevdeling

- Beviskrav
- Ombytting
- Verdiendringer
- Nettokrav

Skjevdeling: Unntak

El. § 59 (2)

Kan ikke kreves dersom det vil føre til et *åpenbart urimelig resultat*.

- Snever unntaksregel
- Ekteskapets varighet og innsats for familien, jf. el.§ 59(2) annet pkt.

El. § 59 (3)

Hele eller deler av felleseie som ikke omfattes av første ledd

- Skjevdele selv om verdien ikke stammer fra arv eller gave
- Sterke grunner

Forloddskrav

- El. § 61 bokstav a-e

El. § 61 a)

Eiendeler som utelukkende tjener til ektefellens personlige bruk, hvis det ikke vil være åpenbart urimelig å holde eiendelene utenfor delingen. På samme vilkår kan en ektefelle ta ut familiebilder og familiepapirer som kommer fra hans eller hennes slekt.

Forloddskrav

- **El. § 61 b)** *Opplistede rettigheter og krav*
- **El. § 61 c)** *Andre eiendeler og rettigheter som ikke kan overdras eller som er av personlig karakter*
- **El. § 61 d)** *Personskade som følge av en handling som gir skadelidte et krav på erstatning*
- **El. § 61 e)** *Eiendeler som er ervervet til særskilt bruk for barna. Slike eiendeler kan kreves uttatt av den ektefellen som får omsorgen for barna*

Naturaldeling

Naturaldeling

El. § 66

Når ektefellene skal dele formuen etter kapittel 12, har hver av dem rett til å beholde eiendeler eller rettigheter som han eller hun fullt ut eller for det vesentlige eier, dersom det ikke vil være åpenbart urimelig etter forholdene.

Naturaldeling: Unntak 1

El. § 67

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle uten hensyn til tidligere eierforhold kreve å overta:

a. fast eiendom eller andel av fast eiendom som utelukkende eller hovedsakelig har tjent til felles bolig, hvis ikke den andre har odelsrett til eiendommen, eller den er ervervet fra hans eller hennes slekt ved arv eller gave,

b. andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til,

c. leiekontrakt om retten til den felles bolig, eller

d. vanlig innbo i det felles hjemmet.

Ved vurderingen skal det legges vekt på ektefellenes og barnas behov.

Naturaldeling: Unntak 2

El. § 68

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle gis bruksrett til en bolig som helt eller delvis blir overtatt av den andre ektefellen. Ved vurderingen skal det legges vekt på ektefellenes og barnas behov.

Læringskrav

Studenten skal ha kunnskap om:

- *«Fastlegging av eierforhold i ekteskap og samboerforhold»*
- *«Formuesforholdet mellom samboere, og det økonomiske oppgjøret ved samboerforholdets opphør»*

Samboerskap

- Ingen legaldefinisjon
«Par som lever i et stabilt og ekteskapslignende forhold i en felles husholdning»
- Ekteskapsloven gjelder ikke for samboere
- **Rettskilder:**
 - Alminnelige formuerettslige prinsipper
 - Høyesteretts praksis
 - Sameieloven
 - Husstandsfellesskapsloven

Råderett under samlivet

- Samboerskap medfører ingen begrensning i samboernes råderett over egne eiendeler
- Råderetten kan begrenses dersom eiendelene er i sameie
- En samboer kan bare stifte gjeld for den andre dersom det foreligger særskilt rettsgrunnlag

Eiendomsrett

- Utgangspunktet: den samboer som er avtalepart blir eier
- Det er de reelle eierforholdene som er avgjørende

Stiftelsesgrunnlag for sameie

- Bestemt av giver/arvelater
- Avtale mellom samboerne
- Partenes bidrag til ervervet (direkte og indirekte)

Sameie som følge av indirekte bidrag

- Indirekte bidrag
- Opparbeide seg en sameierett i eiendeler ved arbeid i hjemmet eller betaling av forbruksutgifter
- Hvis en eiendel har vært i den ene partens eieie før samlivet, skal det «atskillig til» før medeiendomsrett kan oppstå, jf. Rt. 1999 s 177

Sameie som følge av indirekte bidrag

Vilkår:

- Samboeren må ha bidratt til ervervet
- Ervervet må ha vært et felles prosjekt
- Skjønnsmessig helhetsvurdering

Oppgjør ved samlivets slutt

- Beholder egne eiendeler og gjeld
- Finne ut om eiendeler er i sameie eller eneeie
- Det avgjørende er hva samboerne har avtalt

Unntak 1: Berikelse

Rettslig grunnlag:

Det alminnelige formuerettslige prinsippet om berikelse/restitusjon/rimelighetsbetraktninger.

Vilkår:

- Den ene samboeren må ha tilført den andre en økonomisk fordel
- Det må være rimelig å tilkjenne vederlag

Økonomisk fordel

- Økonomisk fordel når innsatsen har resultert i investering
 - Direkte bidrag
 - Indirekte bidrag
- Økonomisk fordel når innsatsen ikke har resultert i investering
 - Rt. 2000 s 1089 (Stell- og pleiedommen)

Rimelighet

- «Skjønnsmessig rimelighetsvurdering», jf Rt 2000 s 1089.
- *Ikke uvesentlig økonomisk overføring.*

Momenter:

- Samboernes økonomi
- Behovet for midlene
- Samboerforholdets lengde
- Partenes forutsetninger
- Andre omstendigheter som skulle tilsi at man står igjen med en «urettferdig/urimelig» resultat dersom man ikke tilkjenner vederlag.

NB! Vederlag er unntaket, utgangspunktet er at det ikke skal skje tilkjennes kompensasjon ved samlivets opphør.

Unntak 2: Overta felles bolig

Husstandsfellesskapsloven § 3:

- Sterke grunner
- Utelukkende eller hovedsakelig tjent til felles bolig

OBS:

- Samboerne må ha bodd sammen i husstanden i over to år, eller de må ha/vente/ha hatt barn sammen, jf. § 1
- Samboeren må betale full markedspris

Tusen takk for oss!

Lykke til på eksamen!